

ศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร
จังหวัดอำนาจเจริญ: วิเคราะห์ตามทัศนะของกลุ่มผู้ผลิต
ในระบบอุตสาหกรรมตามแนวตั้ง*

Competitiveness of the Herb and Food Industry Cluster, Amnat Charoen:
Analysis from the Outlook of Producer in a Vertical Industrial System

¹นลินี ทองประเสริฐ, ²กิตติมา จิ่งสุวดี, ³ปิยกนิษฐ โขติวานิช, ⁴อัยรดา พรเจริญ และ ⁵อโนทัย ทหาระสาร

¹Nalinee Thongprasert, ²Kittima Cheungsuvadee, ³Piyakanit Chotivanich,

⁴Irada Phorncharoen and ⁵Anothai Harasarn

คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Business and Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

⁵Corresponding Author's Email: Anothai.h@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพการแข่งขันและ 2) เพื่อเสนอแผนกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ วิเคราะห์ตามทัศนะของกลุ่มผู้ผลิตในระบบอุตสาหกรรมตามแนวตั้ง โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรไทยและอาหาร ประกอบด้วยอุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ เกษตรกรผู้เพาะปลูกสมุนไพร กลางน้ำ ได้แก่ ผู้แปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และปลายน้ำ ได้แก่ ผู้ค้าและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากสมุนไพร จำนวน 27 ราย โดยใช้การกำหนดตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินได้พัฒนาจากทฤษฎีระบบเพชรโดยกำหนดคะแนนประเมิน 4 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ คณะกรรมการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพจังหวัดอำนาจเจริญ ผู้แทนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 7 และที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 17 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประชุมระดมสมองด้วยวิธีสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่รวมกลุ่มเป็นเครือข่ายคลัสเตอร์มีศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีจุดแข็ง 2 ด้านคือ ในด้านปัจจัยการผลิตและปัจจัยในการดำเนินงานเช่นแรงงานหาง่าย ต้นทุนของแรงงานต่ำ สำหรับปัจจัยที่อยู่ในระดับปานกลางมี 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขัน ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ปัจจัยด้านแนวโน้มหรือโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมการผลิตและปัจจัยด้านรัฐบาล 2) จากผลการวิจัยได้นำเสนอเป็นแผนกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหาร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด นำเทคโนโลยีและ

นวัตกรรมมาเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบ ตลอดจนถึงห่วงโซ่อุปทาน

คำสำคัญ: ศักยภาพการแข่งขัน; คลัสเตอร์อุตสาหกรรม; ทฤษฎีระบบเพชร; อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร; อุตสาหกรรมตามแนวตั้ง

Abstract

This research article aimed to 1) assess the competitiveness and 2) propose the guidelines for increasing the competitiveness of the herb and food industry cluster in Amnat Charoen Province analyzing from the outlook of producers in a vertical Industrial System. The quantitative and qualitative methods were used in the study. The sample in the quantitative methodology was 27 small and medium enterprises that were grouped into agro-processing clusters including upstream such as herb farmers, intermediate such as processing herb entrepreneurship, and downstream industries such as traders or distributors. The questionnaire with a four-level evaluation scale was developed from the diamond model by using 4 evaluating scales. The research statistics were percentage and mean. Key informants in qualitative methodology were 17 persons including a board of the herb and food industry cluster, Amnat Charoen, the representatives from Amnat Charoen Public health office, 7th industrial promotion officers, and the consultants from Ubon Ratchathani Rajabhat University. Data were collected during a brainstorming meeting through focus group and analyzed with content and descriptive analysis.

The research result was: 1) the overview ability of the Thai herb and food industry cluster in Amnat Charoen province was moderate. When considering each aspect found that there were 2 strengths, demand conditions, and factor conditions while firm strategy, structure and rivalry, related, supporting Industries, chance and government were moderate. 2) Using the research result for proposing the strategy as follow: to create value in herb and food product by focusing on the standard of product and packaging development which meet the market needs, increasing the product value by using technology and innovation, and promoting the upstream industry and supply chain.

Keywords: Competitiveness; Industry Cluster; Diamond Model; Herb and Food Industry; Vertical Industrial

บทนำ

ผู้ประกอบการในยุคปัจจุบันต้องมีการปรับตัวโดยเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกันในลักษณะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ นับได้ว่าการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมในลักษณะนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอยู่รอดและเจริญเติบโต (Chairojwong and Ngammaneeudom, 2018) รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศในรูปแบบของการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการแบบคลัสเตอร์ นโยบายคลัสเตอร์เป็นการยกระดับ

พื้นที่ ที่มีศักยภาพและเป็นฐานการผลิตของอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยจะมีการเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่คลัสเตอร์ทั้งผู้ผลิต ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ อุตสาหกรรมสนับสนุน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย องค์การของรัฐและเอกชนรวมทั้งจะมีการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างบูรณาการในด้านต่างๆ เช่น การสนับสนุนด้านเงินทุน การพัฒนาคนและเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น (The Office of the Board of Investment, 2015)

การรวมกลุ่มอุตสาหกรรม หรือ คลัสเตอร์ (Cluster) หมายถึง กลุ่มของธุรกิจ และสถาบันที่เกี่ยวข้องมา รวมตัวดำเนินกิจการที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีความร่วมมือเกื้อหนุน เชื่อมโยงและเสริมกิจการซึ่งกันและกัน อย่างครบวงจร ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน โดยความเชื่อมโยงในแนวดิ่ง (Vertical Linkages) เป็นความเชื่อมโยงของผู้ประกอบการธุรกิจตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และ ปลายน้ำ นับว่าเป็นการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ทำให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุน และทำให้กระบวนการกระจายสินค้าจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคเป็นไปอย่างถูกที่ ถูกเวลา (Ikram, Su, Fiaz, and Rehman, 2018) เพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมที่เพิ่มเริ่มต้นใหม่ๆ (Start Up) (Delgado, Porter and Stens, 2010) ส่วนความ เชื่อมโยงแนวนอน (Horizontal linkages) เป็นความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมสนับสนุนๆ ต่างๆ รวมทั้งธุรกิจ ให้บริการ สมาคมการค้า สถาบันการศึกษาและฝึกอบรม สถาบันวิจัยและพัฒนา ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่างมีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ทั้งด้านคุณภาพ สวยงาม เหมาะสมกับการขนส่ง ให้ถึงมือผู้บริโภคโดยปลอดภัย (Adamczyk, Betlej, Gondek and Ohotina, 2019; Mahrinasari, 2019)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมสมุนไพร และอาหารเพื่อสุขภาพ ได้รับความนิยมนมากขึ้น และไม่ใช่มีความต้องการ เฉพาะคนไทยที่หันมาสนใจสมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพ แต่ทั่วโลกหลายๆ ประเทศก็กำลังศึกษาวิจัยและนิยมนพัฒนา สมุนไพรที่จะสามารถช่วยป้องกัน รักษาโรคต่างๆ จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพันธกิจหลักในการ พัฒนาแหล่งผลิตสมุนไพร และแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรเป้าหมาย การพัฒนาการผลิต และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สมุนไพร สินค้าเกษตรอินทรีย์ และสินค้าเกษตรปลอดภัย ด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Amnat Charoen Provincial Office, 2021) เนื่องจากจังหวัด อำนาจเจริญ มีเกษตรกรที่เพาะปลูกพืชสมุนไพร เช่น ขิง ข่า ขมิ้น ตะไคร้ และมีผู้ประกอบการที่นำเอา สมุนไพรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทยา เวชสำอาง และอาหารเพื่อสุขภาพเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นรายย่อย และเป็นธุรกิจที่เพิ่งเริ่มต้นใหม่ๆ การรวมกลุ่มอุตสาหกรรมคลัสเตอร์โดยการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างเกษตรกรที่มีการเพาะปลูกพืชสมุนไพร ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่แปรรูปสมุนไพร ในรูปของ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และผู้จำหน่ายและทำการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์เหล่านี้ จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนทำให้ ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น (Krugman, 1991) การวิเคราะห์ ศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมจะต้องวิเคราะห์จากคุณภาพของปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อให้วิสาหกิจ ต่างๆ ในการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถอาศัย ทฤษฎีระบบเพชร (Diamond Model) ที่เสนอโดย ไมเคิล พอร์ตเตอร์ (Porter, 1990) ที่ประกอบด้วย 1) ปัจจัยในการดำเนินงานหรือปัจจัยการผลิต ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ แหล่งเงินทุน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบสื่อสาร สาธารณสุข สถาบันการศึกษาที่ธุรกิจในกลุ่มคลัสเตอร์ใช้บริการด้านการศึกษาและการ ฝึกอบรม 2) ปัจจัยด้านความต้องการตลาด ซึ่งตลาดใหญ่มีโอกาสสูงกว่าตลาดเล็กที่จะลดต้นทุนต่อหน่วยที่เกิด จากการผลิตครั้งละมากๆ (Economies of Scale) หรือที่จะลดต้นทุนต่อหน่วยที่เกิดจากการสะสมความ ชำนาญที่ได้จากการผลิตหลายๆ ครั้ง (Learning Curve) (Viederyte and Didziokas, 2014) 3) ปัจจัยด้าน อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ประกอบไปด้วยการมีอุตสาหกรรมที่ผลิตวัตถุดิบที่สนับสนุนความ ได้เปรียบในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง 4) ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของธุรกิจ ซึ่งมีอิทธิพล

ต่อการพัฒนากลยุทธ์ของธุรกิจเพื่อผลิตสินค้าและบริการที่มีลักษณะเฉพาะที่มีคุณภาพและสนองความต้องการของลูกค้าที่มีมาตรฐานสูง (Boja, 2011) 5) ปัจจัยด้านรัฐบาล เช่น นโยบายภาษีอากร และการส่งเสริมการลงทุน กฎระเบียบเกี่ยวกับการส่งออกและการนำเข้า นโยบายรัฐบาลด้านการศึกษาในการผลิตแรงงาน ป้อนตลาด การควบคุมด้านมาตรฐานสินค้า ปัจจัยเหล่านี้มีผลกระทบต่อภาระดำเนินการของธุรกิจ ในคลัสเตอร์ (Biuksane, 2016) และ 6) ปัจจัยด้านโอกาส ซึ่งเป็นปัจจัยอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของวิสาหกิจต่างๆ ในอุตสาหกรรม (Benito, 2003) มีความสำคัญต่อการกำหนดข้อได้เปรียบทางการแข่งขันของประเทศ เพราะโอกาสก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอุตสาหกรรมในระบบเพชร

อย่างไรก็ดีการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหาร โดยการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของสถาบันอุดมศึกษามาใช้ประโยชน์ในการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป ซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินศักยภาพในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจ โดยพิจารณาว่าปัจจัยแวดล้อมของเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ มีคุณภาพสูงและเอื้อต่อการผลิตของวิสาหกิจในเครือข่ายนั้นๆ หรือไม่เพียงไร ผลที่ได้จากการวิเคราะห์จะได้นำไปเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของคลัสเตอร์ ด้วยการจัดทำแผนกลยุทธ์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเครือข่ายคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรไทยและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อเสนอแผนกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร ซึ่งได้แก่ 1) ปัจจัยในการดำเนินงานหรือปัจจัยการผลิต 2) ปัจจัยด้านความต้องการตลาด 3) ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน 4) ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและสภาพการแข่งขันของธุรกิจ 5) ปัจจัยด้านรัฐบาล 6) ปัจจัยด้านโอกาส

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 คณะผู้วิจัยมีการประชุมร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ และขอข้อมูลรายชื่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมผู้ปลูก/ผลิตสมุนไพร อาหารในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ หลังจากได้ข้อมูลของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มเป้าหมายแล้ว คณะผู้วิจัยฯ ลงพื้นที่พบและประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้ประกอบการกลุ่มเป้าหมายให้เข้าร่วมกิจกรรมการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ และมีการดำเนินการคัดเลือกวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 7 โดยผู้ประกอบการที่ได้รับคัดเลือกต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- เป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านผลิต/แปรรูปสมุนไพร และอาหาร เพื่อสุขภาพ

- จัดทะเบียนการค้ากับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า หรือทะเบียนนิติบุคคล
- อยู่ในเขตพื้นที่ จ.อำนาจเจริญ
- มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการรวมกลุ่ม SMEs เชื่อมโยงอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ
- ยังคงดำเนินกิจการอยู่

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ จะต้องผ่านเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น โดยมีคะแนนรวมอย่างน้อย 80 คะแนน จึงสามารถเข้าร่วมโครงการได้ โดยคณะกรรมการประกอบด้วยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ร่วมกันเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 7 และเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ ทำการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 35 ราย ผลการคัดเลือกได้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ จำนวน 27 กิจการ แบ่งเป็น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้นน้ำที่เป็นเกษตรกรผู้ผลิตสมุนไพร พืชผักผลไม้ และข้าวอินทรีย์ จำนวน 5 กิจการ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลางน้ำที่เป็นผู้ประกอบการสมุนไพร และอาหารเพื่อสุขภาพ จำนวน 20 กิจการ และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปลายน้ำที่เป็นผู้จัดจำหน่าย จำนวน 2 กิจการ

ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 คือ คณะกรรมการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้แทนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 7 และที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 17 คน โดยใช้การกำหนดตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบประเมินศักยภาพทฤษฎีระบบเพชร ของกลุ่มคลัสเตอร์ประกอบด้วย ปัจจัยในการดำเนินงานหรือปัจจัยการผลิต จำนวน 10 ข้อ ปัจจัยด้านความต้องการของตลาดจำนวน 8 ข้อ ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน จำนวน 3 ข้อ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างและการแข่งขันจำนวน 4 ข้อ ปัจจัยด้านรัฐบาลจำนวน 6 ข้อ และปัจจัยด้านโอกาสจำนวน 3 ข้อ รวมทั้งหมด 34 ข้อ

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยนำแบบประเมินไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 ด้วยการประชุมระดมสมองด้วยวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย การให้ค่าคะแนนประเมินศักยภาพ ตั้งแต่ ระดับ 1 – 4 โดยรวมคะแนนที่ประเมินได้แล้วแปลงเป็นคะแนนร้อยละ ค่าเฉลี่ย เทียบเกณฑ์ดังนี้ ค่าคะแนนเฉลี่ย 80.00 - 100.00 หมายถึงระดับศักยภาพของเครือข่ายสูง คะแนนร้อยละเฉลี่ย 60.00 - 80.00 ระดับศักยภาพของเครือข่ายค่อนข้างสูง คะแนนร้อยละเฉลี่ย 40.00 - 60.00 ระดับศักยภาพของเครือข่ายปานกลาง คะแนนร้อยละเฉลี่ย 20.00 - 40.00 ระดับศักยภาพของเครือข่ายค่อนข้างต่ำ คะแนนร้อยละเฉลี่ย 00.00 - 20.00 ระดับศักยภาพของเครือข่ายต่ำ (Porter, 2000) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 ข้อมูลจากการประชุมระดมสมองจะถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อแยกแยะและจัดกลุ่มให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

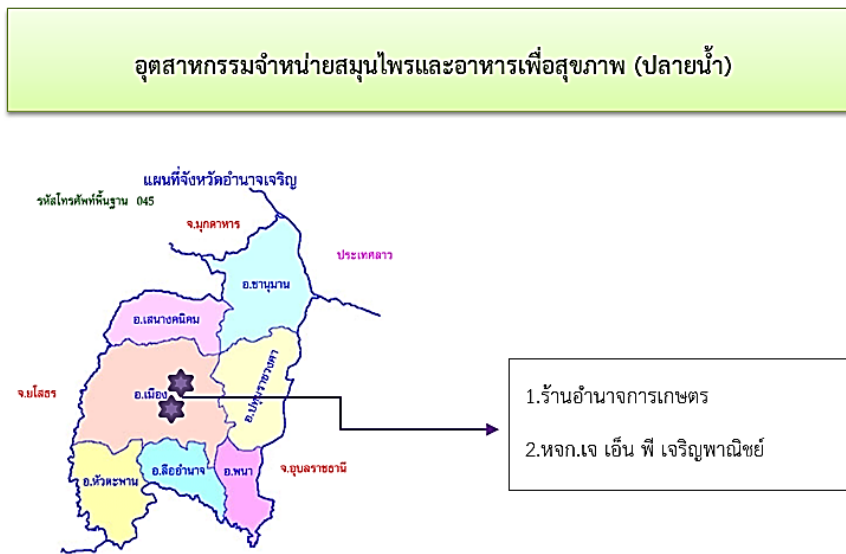

Figure 1: Characteristics of the Group of The Herb and Food Industry Cluster, Amnat Charoen Province.

ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนของแบบประเมินที่ได้จากการสัมภาษณ์สมาชิกคลัสเตอร์จำนวน 27 ราย ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินศักยภาพ

รายการ	ระดับคะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	ระดับศักยภาพ
ปัจจัยในการดำเนินงานหรือปัจจัยทางการผลิต	2.48	62.00	ค่อนข้างสูง (strong)
ปัจจัยด้านความต้องการของตลาด	2.75	68.75	ค่อนข้างสูง (strong)
ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน	2.27	56.75	ปานกลาง (moderate)
ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขัน	2.30	57.50	ปานกลาง (moderate)
ปัจจัยด้านรัฐบาล	2.14	53.50	ปานกลาง (moderate)
ปัจจัยด้านโอกาส	2.24	56.00	ปานกลาง (moderate)
รวมคะแนนเฉลี่ย	2.34	58.50	ปานกลาง (moderate)

จากตารางที่ 1 แสดงคะแนนสรุปคะแนนผลการประเมินศักยภาพทฤษฎีระบบเพชร ของกลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเมื่อนำคะแนนทั้งหมดมาคำนวณค่าคะแนนร้อยละเฉลี่ยได้เท่ากับ 2.34 จากคะแนนเต็ม 4 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 58.50 เมื่อนำมาเทียบกับตารางแสดงคะแนนระดับศักยภาพ แสดงว่ากลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ จัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีระดับศักยภาพปานกลาง เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดทั้ง 6 ด้าน นำมาสรุปเป็นแผนภูมิระบบเพชรได้ดังรูปภาพที่ 2

สรุปคะแนนประเมินศักยภาพทฤษฎีระบบเพชร

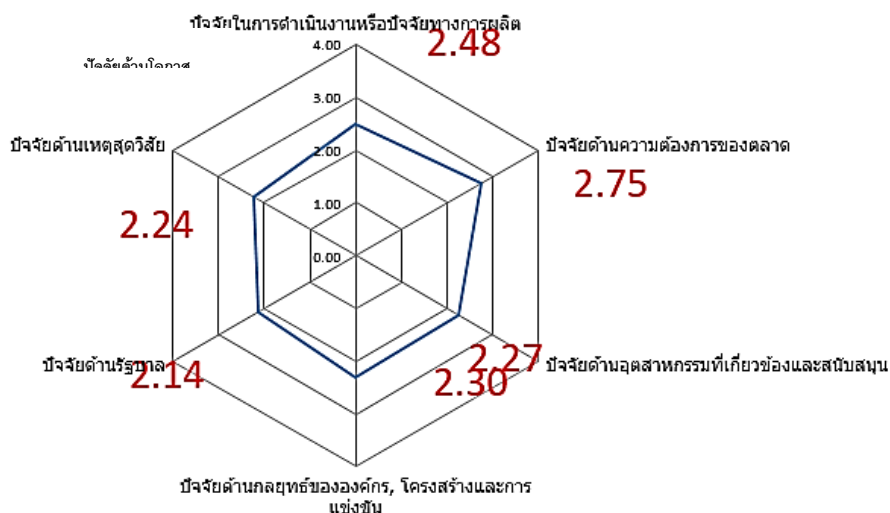

Figure 2: Evaluation of Competitiveness from Indicators Based on the Diamond System Concept of The Herb and Food Industry Cluster, Amnat Charoen Province.

จากผลสรุปคะแนนการประเมินศักยภาพทฤษฎีระบบเพชร (Diamond model) ของกลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เมื่อนำคะแนนทั้งหมด จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.34 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.5 เมื่อนำมาเทียบกับตารางแสดงคะแนนระดับศักยภาพ แสดงว่ากลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ จัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีระดับศักยภาพปานกลาง โดยมีรายละเอียดของแต่ละปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยในด้านการดำเนินงานหรือปัจจัยทางการผลิต ประกอบไปด้วย ทรัพยากรมนุษย์ จำนวนแรงงานขาดแคลน/หาง่าย ทรัพยากรมนุษย์ ต้นทุนในด้านแรงงาน ทรัพยากรมนุษย์ ต้นทุนด้านการจัดการ (เงินเดือนยกเว้นค่าแรงของพนักงานฝ่ายผลิต) ระบบการจ่ายเงินเดือน ระดับขั้นการเลื่อนตำแหน่งงานและการประเมินผลการทำงาน ทรัพยากรด้านความรู้การวิจัยความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ทางสถิติ การวิจัยด้านการตลาด เทคนิควิทยาการต่างๆ การพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรม การใช้ซอฟต์แวร์ช่วยในการบริหารจัดการการกระบวนการทำงาน ระบบฐานข้อมูลทางธุรกิจและบัญชี แหล่งเงินทุนต่างๆ ต้นทุนทางการเงิน โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสื่อสาร, สาธารณสุข พบว่า โดยภาพรวมของตัวชี้วัดด้านปัจจัยในการดำเนินงานหรือปัจจัยทางการผลิตของกลุ่มอุตสาหกรรม จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 62.00 ซึ่งมีศักยภาพการแข่งขันในระดับค่อนข้างสูง

2. ปัจจัยด้านความต้องการของตลาด ประกอบไปด้วย โครงสร้างของสัดส่วนด้านความต้องการในประเทศในผลิตภัณฑ์/สินค้าที่ผลิต มาตรฐานความต้องการผู้ซื้อหรือคนในประเทศ การคาดการณ์ล่วงหน้า ในความต้องการของผู้บริโภค ปริมาณความต้องการภายในประเทศ จำนวนของผู้บริโภคที่มีความต้องการสินค้าที่มีนวัตกรรม อัตราการเติบโตของสินค้า อัตราการเติบโตของสินค้า วงจรชีวิตของสินค้า (Life Cycle) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมของตัวชี้วัดปัจจัยในด้านความต้องการของตลาดกลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดศรีสะเกษ จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.75 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ซึ่งมีศักยภาพการแข่งขันในระดับค่อนข้างสูง

3. ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ประกอบไปด้วย มีอุตสาหกรรมที่ผลิตวัตถุดิบที่สนับสนุนความได้เปรียบในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมของตัวชี้วัดปัจจัยในด้านด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.27 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.75 ซึ่งมีศักยภาพการแข่งขัน ในระดับปานกลาง

4. ปัจจัยด้านกลยุทธ์องค์กร โครงสร้าง และการแข่งขัน ประกอบไปด้วย เป้าหมายขององค์กร แรงจูงใจของเจ้าของและเจ้าหน้าที่โดยการตั้งดัชนีชี้วัดในด้านการบริหาร ความตั้งใจที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งข้อได้เปรียบทางการแข่งขันโดยการมีแผนธุรกิจ ความตั้งใจที่จะสร้างและรักษาไว้ซึ่งข้อได้เปรียบทางการแข่งขันโดยการมีแผนธุรกิจ การรับรองมาตรฐานสินค้าตั้งแต่ สำนักงานมาตรฐานอาหารและยา (อย.) มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) มาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก.) GMP, HACCP, HALAL, ISO, BRC ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยภาพรวมของตัวชี้วัดปัจจัยด้านกลยุทธ์องค์กร โครงสร้าง และการแข่งขัน จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.5 ซึ่งมีศักยภาพการแข่งขันในระดับปานกลาง

5. ปัจจัยด้านรัฐบาล ประกอบไปด้วย ปัจจัยการผลิตได้รับผลกระทบด้านการศึกษาจากนโยบายรัฐบาลปัจจัยการผลิตได้รับผลกระทบด้านเงินช่วยเหลือ อัตราดอกเบี้ย จากนโยบายรัฐบาล ผลกระทบด้านมาตรฐานสินค้า จากนโยบายรัฐบาล รัฐบาลมีนโยบายเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ของสินค้าหรือบริการ โครงสร้างและการแข่งขัน ได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐบาลด้านภาษี โครงสร้างและการแข่งขันได้รับผลกระทบจากนโยบายรัฐบาลด้านการป้องกันและผูกขาด ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยภาพรวมของตัวชี้วัดด้านรัฐบาล จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.14 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 53.50 ซึ่งมีศักยภาพการแข่งขัน ในระดับปานกลาง

6. ปัจจัยด้านโอกาส ประกอบไปด้วยการมีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้น หรือความไม่ต่อเนื่องของเทคโนโลยีหลักที่เปิดช่องให้มีคู่แข่งรายใหม่เข้ามาได้ การเปลี่ยนแปลงอย่างมากของตลาดการเงินโลกหรืออัตราแลกเปลี่ยน การเกิดสงคราม น้ำท่วม แผ่นดินไหวจนมีผลกระทบการแข่งขันมาก ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยภาพรวมของตัวชี้วัดด้านเหตุสุดวิสัย จากคะแนนประเมินสูงสุด 4 คะแนน ผลการประเมินอยู่ที่ระดับ 2.24 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.0 ซึ่งมีศักยภาพการแข่งขันในระดับปานกลาง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแผนกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยจากข้อสรุปทั้งจากการประเมินศักยภาพในการแข่งขันจากตัวบ่งชี้ระบบเพชร ของกลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดอำนาจเจริญ นำมาสรุปเพื่อกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ได้ดังนี้

แผนกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ

จากการประชุมระดมสมอง วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วยคณะกรรมการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปเป็น แผนแม่บท (Master plan) และแผนปฏิบัติการ (Action plan) คลัสเตอร์สมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ ดังนี้

วิสัยทัศน์

“มุ่งมั่นพัฒนาเครือข่าย SMEs ด้วยการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและมีมาตรฐาน รวมทั้งส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารของจังหวัดอำนาจเจริญมีความยั่งยืน”

แผนแม่บทการพัฒนาคลัสเตอร์สมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารของจังหวัดอำนาจเจริญ คือ มุ่งมั่นพัฒนาเครือข่าย SMEs ด้วยการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและมีมาตรฐาน รวมทั้งส่งเสริมและสร้างสรรค์ให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารของจังหวัดอำนาจเจริญมีความยั่งยืนโดยมีการกำหนดเป้าหมายเป็น 3 ระยะในช่วง 5 ปี ซึ่งในแต่ละระยะมีความสอดคล้องกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการสร้างคุณค่าเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ดังนี้

เป้าหมายระยะที่ 1 การสร้างเครือข่ายอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ และแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ กลยุทธ์โครงการและกิจกรรมนำร่อง

เป้าหมายระยะที่ 2 ต่อยอดการพัฒนาฐานความรู้เพื่อการพัฒนาการผลิตและสินค้า โดยเน้นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเครือข่าย

เป้าหมายระยะที่ 3 สร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหาร ให้เป็นที่ยอมรับในตลาดทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์เน้นการสร้างคุณค่า (Value creation) ให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหาร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน อย.

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และผู้ประกอบการในการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และการแปรรูป ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารของจังหวัดอำนาจเจริญ ให้เป็นที่ยอมรับในตลาดทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบ ตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน โดยทำความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบ (อุตสาหกรรมต้นน้ำ)

องค์ความรู้ใหม่

การรวมกลุ่มอุตสาหกรรมในรูปแบบของคลัสเตอร์ไม่ใช่เพื่อเป้าหมายในแต่ละวิสาหกิจ แต่เป็นวิธีการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การวิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขันของกลุ่มอุตสาหกรรมจะต้องวิเคราะห์จากคุณภาพของปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อให้วิสาหกิจต่างๆ ในการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มอุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญมีศักยภาพการแข่งขันในปัจจุบันด้านดำเนินงานหรือปัจจัยการผลิต ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ วัตถุดิบ ความรู้ เงินทุนและโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านความต้องการของตลาดในระดับค่อนข้างสูง รวมถึงมีศักยภาพการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขัน ปัจจัยด้านรัฐบาล และปัจจัยด้านโอกาสในระดับปานกลาง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาเพื่อนำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพของคลัสเตอร์ในอนาคต ดังสรุปเป็นแผนภาพได้ดังรูปภาพที่ 3

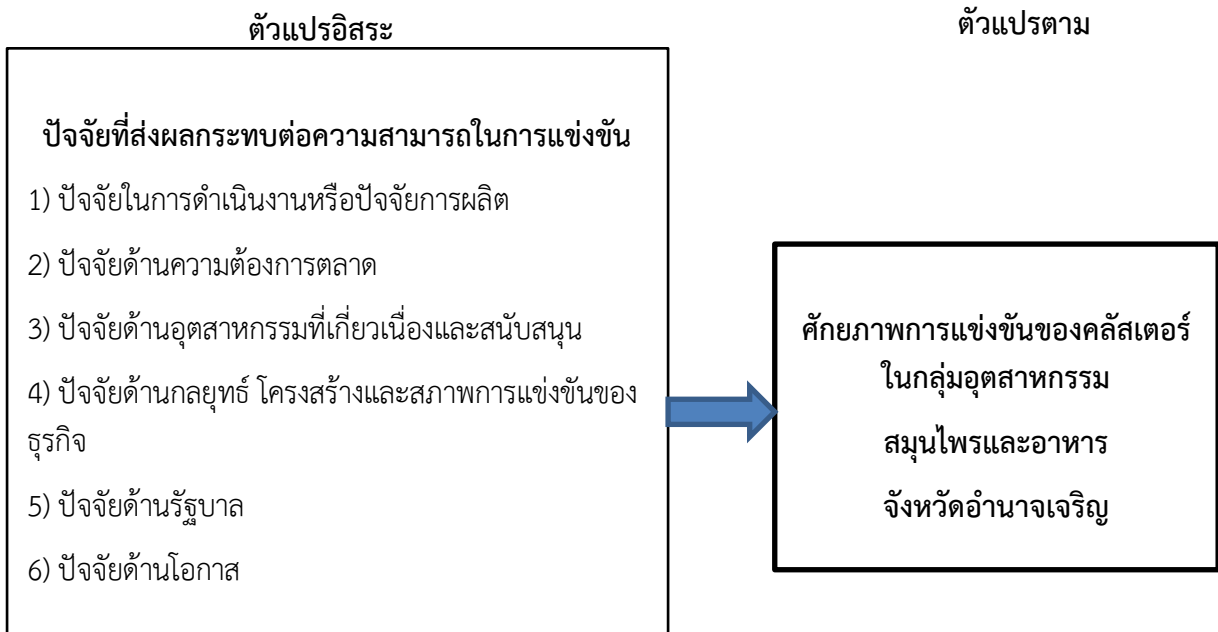

Figure 3: The New Body Knowledge

อภิปรายผล

ผลของการประเมินศักยภาพในการแข่งขันของคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญมีจุดแข็งในด้านผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาด และมีปัจจัยการผลิตและปัจจัยในการดำเนินงาน เนื่องจากแรงงานหาง่าย ต้นทุนของแรงงาน และการจัดการด้านแรงงานต่ำ สอดคล้องกับ ผลการประชุมระดมสมองในการวางแผนกลยุทธ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมกลุ่มเป้าหมาย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วยคณะกรรมการคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้แทนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 7 และที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 17 คน ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2564 ณ ห้องประชุม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ของสมาชิกเครือข่ายอุตสาหกรรมฯ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิเคราะห์ร่วมกันพบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมีจุดแข็งที่เด่นชัดในเรื่องมีผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และมีแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพและราคาที่ไม่แพง ทำให้มีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่าคู่แข่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phochathan (2016) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยใช้แนวทางคลัสเตอร์กรณีศึกษา คลัสเตอร์อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่าจุดแข็งในเรื่องความต้องการอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพมีปริมาณสูงทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ และสามารถเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบได้ง่าย มีการใช้วัตถุดิบของตนเองและในท้องถิ่นเป็นหลัก

สำหรับจุดอ่อนที่สำคัญของสมาชิกเครือข่ายฯ คือผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน และบรรจุภัณฑ์ยังไม่มี ความโดดเด่น ทันสมัย สอดคล้องกับ Sirinaphasphokin, Kesapradit and Piyamongsanta (2016) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทยกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องสำอางยังขาดความรู้ในเรื่องการใช้

นวัตกรรมมาช่วยในการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตลอดจนบรรจุภัณฑ์ยังไม่ได้รับการออกแบบให้มีรูปลักษณะที่ทันสมัย มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ที่สื่อถึงการนำสมุนไพรไทยมาเป็นส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มยังมีโอกาสเนื่องจากความต้องการและความนิยมในสินค้าสมุนไพรในตลาดสูงขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประชากรมีแนวโน้มใส่ใจในสุขภาพมากขึ้น สำหรับอุปสรรคเนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหารที่ใช้รับประทาน จึงมีข้อกฎหมายในการควบคุมคุณภาพ และมีคู่แข่งรายใหม่ ตลอดจนในภาวะปัจจุบันที่ภาวะเศรษฐกิจไม่ดีเนื่องจากสถานการณ์ Covid 19 ส่งผลต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคลดลง กระทบต่อยอดขายของธุรกิจ

สรุป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ คลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหารจังหวัดอำนาจเจริญ มีจุดแข็งในด้านผลิตภัณฑ์เป็นที่ต้องการของตลาด และปัจจัยในการดำเนินงานหรือปัจจัยการผลิต เช่น แรงงานหาง่าย ต้นทุนของแรงงาน และต้นทุนการจัดการด้านแรงงานต่ำ สำหรับปัจจัยที่อยู่ในระดับปานกลางมี 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขันขององค์กร ปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ปัจจัยด้านโอกาสและปัจจัยด้านรัฐบาล สำหรับปัจจัยที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาได้แก่ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะการสร้างและรักษาไว้ซึ่งข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน และจากผลวิจัยได้นำเสนอแผนกลยุทธ์ที่เน้นการสร้างคุณค่า ให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอาหาร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และส่งเสริมการผลิตวัตถุดิบตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าคลัสเตอร์อุตสาหกรรมสมุนไพรและอาหาร จังหวัดอำนาจเจริญ ปัจจัยที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ได้แก่ ปัจจัยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างและการแข่งขันขององค์กร โดยเฉพาะการสร้างและรักษาไว้ซึ่งข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยควรมีแผนธุรกิจ การรับรองมาตรฐานสินค้าตั้งแต่ อย มผช. มอก .GMP, HACCP, HALAL, ISO, BRC รวมถึงปัจจัยด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน โดยการสร้างเครือข่ายและสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงวัตถุดิบ ผลผลิตที่เกิดขึ้นในแต่ละระดับอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมสนับสนุนให้สอดคล้องกับความต้องการในห่วงโซ่อุปทาน ตลอดจนแนวโน้มหรือโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมการผลิต ที่ต้องมีการส่งเสริมการวิจัยและนำนวัตกรรมมาเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และสุดท้ายปัจจัยด้านรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและสนับสนุนในลักษณะของกลุ่มอุตสาหกรรมมากขึ้น ทั้งด้านการเตรียมวัตถุดิบ กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ การตลาด ในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจกับสุขภาพ และเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและเป็นประโยชน์ต่อร่างกายมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หัวใจของการพัฒนาคลัสเตอร์ คือ การสร้างความร่วมมือบนพื้นฐานของการแข่งขัน โดยผู้เกี่ยวข้องในเครือข่ายคลัสเตอร์นั้น จะต้องมีการวางแผน กำหนดทิศทาง เป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาร่วมกัน ดังนั้นเมื่อมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของคลัสเตอร์แล้ว สิ่งที่จะต้องทำต่อไป คือ การสำรวจ

ความต้องการของผู้ประกอบการที่เป็นสมาชิกกลุ่มคลัสเตอร์ ตลอดจนการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมตามแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพโดยรวมของคลัสเตอร์

2.2 การวิจัยในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรลุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดของสมาชิกในกลุ่มคลัสเตอร์ที่มีศักยภาพที่พร้อมในการพัฒนา และสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง

References

- Adamczyk, M., Betlej, A., Gondek, J., & Ohotina, A. (2019). Technology and Sustainable Development: Towards the Future? *Entrepreneurship and Sustainability*, 6(4), 2003-2016.
- Amnat Charoen Provincial Office. (2021). *Amnat Charoen Province Development Plan (2018-2022, Review Edition, B.E. 2021)*. Retrieved June 16, 2021, from <http://www.amnatcharoen.go.th/index.php/2017-10-02-06-58-21/2018-06-05-01-47-41>
- Benito, G. B. (2003). A Cluster Analysis of the Maritime Sector in Norway. *International Journal of Transport Management*, 1(4), 203-215.
- Biuksane, I. (2016). Model of the Factors Influencing Competitiveness of the Latvian Fisheries Sector Cluster. *Economics and Business*, 28(1), 76-82.
- Boja, C. (2011). Clusters Models, Factors and Characteristics. *Journal of Economic Practices and Theories*, 1(1), 34-43.
- Chairojwong, S. & Ngammaneeudom, C. (2018). Factors Affecting the Growth of SMEs in Manufacturing Sector of Thailand. *Journal of Politics, Administration and Law*, 10(2), 453-480.
- Delgado, M., Porter, M. E., & Stern, S. (2010). Clusters and Entrepreneurship. *Journal of Economic Geography*, 10(4), 495-518.
- Ikram, A., Su, Q. Fiaz, M. & Rehman, R. (2018). Cluster Strategy and Supply Chain Management: The Road to Competitiveness for Emerging Economies. *Benchmarking: An International Journal*, 25(5), 1302-1318.
- Krugman, P. (1991). *Geography and Trade*. London: MIT Press/Leuven UP.
- Kuah, A. T. (2002). Cluster Theory and Practice: Advantages for the Small Business Locating in a Vibrant Cluster. *Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship*, 4(3), 206-228.
- Mahrinasari, M. (2019). Impact of Safety Concerns on a Lifestyle. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 9(1), 269-280.
- Phochathan, S. (2016). Capability Development of SMEs Through Cluster-Based Approach: Healthy Food Industrial Cluster in Nakhon Ratchasima Province. *Ratchaphruek Journal*, 14(2), 46-52.
- Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. London: Macmillan.
- _____. (2000). Location Competition, and Economic Development: Local Cluster in a Global Economy. *Economic Development Quarterly*. 14(1), 15-34.

- Sirinaphasphokin, S., Kesapradit, B., & Piyamongsanta, P. (2016). Thai Cosmetics Industry Competitiveness in Entering Asean Economic Community. *Journal of Rangsit Graduate Studies in Business and Social Sciences*, 4(2), 15-28.
- The Office of the Board of Investment. (2015). *The Future of Thailand Is Far Ahead with Cluster*. Retrieved November 16, 2015, from http://chonburi.boi.go.th/public/upload/center_4/file/BOI-brochure-cluster%20area-TH-20151116.pdf
- Viederyte, R., & Didziokas, R. (2014) Cluster Models, Factors and Characteristics for the Competitive Advantage of Lithuanian Maritime Sector. *Economics and Management*, 19(2), 162-171.